

de staven van de Japanse garnizoenen waren ingebouwd. Dat laatste leidde, schijnt het, tot veel verwarring: het marinebestuur moest, met inachtneming van de uit Makassar of Soerabaja komende bevelen, uitgeoefend worden door functionarissen die aan legerstaven waren toegevoegd en leger en vloot waren, zo verklaarde in juni '46 een der Japanse bestuursfunctionarissen uit het marinegebied, *'as oil and water . . . Everywhere there was a disordered condition.'*¹

Elk van de genoemde gezagsgebieden had een Japanse gouverneur, onder wie Japanse residenten en, onder dezen, Japanse controleurs werkzaam waren. Bovendien waren er Japanse burgemeesters: op Borneo in Pontianak en Bandjermasin, op Celebes in Menado en Makassar; de leiding van de politie was overal aan Japanse inspecteurs toevertrouwd (de Japanse militaire politie, de *Kenpeitai*, zullen wij in een later hoofdstuk behandelen). Nauwkeurige cijfers hebben wij slechts met betrekking tot Nederlands-Borneo. Daar waren in augustus '45 bij het Japanse bestuur achthonderdtwee-en-dertig Japanse krachten ingeschakeld (onder wie honderdvijftien onderwijzers en zeven-en-veertig politie-inspecteurs) en ruim negenduizend Indonesiërs, de meesten in zeer ondergeschikte posities.

Het Japanse militaire bestuur was ook in het marinegebied wat de Duitsers een *'Aufsichtsverwaltung'* noemden: het gaf aanwijzingen en controleerde of deze werden uitgevoerd. Die uitvoering werd in hoofdzaak (soms, als in de gevallen van de burgemeesters, de politie-inspecteurs en de onderwijzers, berustte deze bij Japanners) aan de inheemse bestuurders overgelaten, d.w.z. zowel aan die bestuurders in de z.g. directbestuurde gebieden als aan die in de z.g. zelfbestuursgebieden welke in de Nederlandse tijd tot stand waren gekomen. Op Celebes waren in die tijd de direct-bestuurde gebieden in bijna achthonderd eenheden verdeeld, alle onder een districtshoofd staande – de Japanners vereenvoudigden hun controle door die bijna achthonderd districtshoofden onder elf Vertegenwoordigende Districtshoofden te plaatsen; dezen werden eind april '42 geïnstalleerd in een bijeenkomst waar ook de zelfbestuurders van Celebes aanwezig waren – die laatsten werden in hun functie bevestigd. Wij nemen aan dat al deze betrokkenen een eed van trouw aan Japan moesten afleggen, vergelijkbaar met die waarvan, zoals wij in ons vorige deel beschreven, in Batavia het afleggen op 7 maart '42 werd geweigerd, o.m. door de resident van Batavia en door de burgemeester,

¹ Verklaring, 6 juni 1946, van S. N. Matsoeda (ARA, Alg. Secr., Eerste zending, XXVI, 16).